

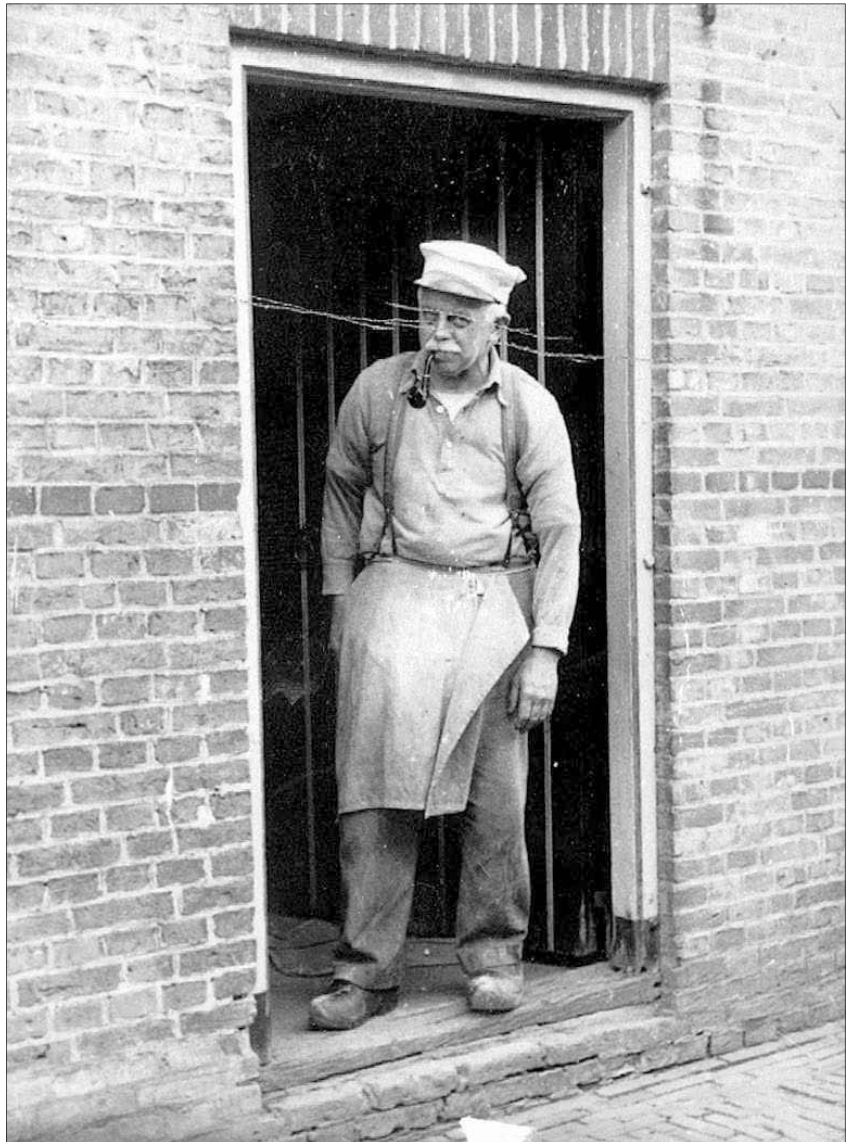
100 jaar

Fa. F. VISSER Brood-, Koek- en Banketbakkerij Tel. 1293 WOUDSEND

Op 16 maart a.s. houdt Bakkerij Visser open huis om te gedenken dat hun familiebedrijf al 100 jaar bestaat.

Dat is zeker bijzonder, want vele familiebedrijven hebben lang voordien het loodje gelegd. Graag wék ik U op om op deze open dag eens te gaan kijken waar Uw dagelijks brood gebakken wordt en waar Uw lekkere koekjes en gebak gefabriceerd worden. Allicht valt er op die dag ook iets lekkers te proeven.

Het was in 1894 (uiteraard, anders was er nu geen 100-jarig bestaan te vieren) dat Cornelis Visser een bakkerij van brood en aanverwante artikelen in een oud pand aan de huidige Dwerssteech 2 in Woudsend begon. De precieze datum is niet bekend. Het jaar daarop trouwde de op 26 april 1874 geboren Cornelis met Lucretia Breeuwsma die op 16 april 1875 het levenslicht aanschouwde te Hartwerd. Veel bijzonderheden of oude foto's uit de beginperiode zijn er helaas niet. Wel staat er een afbeelding van de gevelsteen uit die oude bakkerij op pagina 24 van het boek 'Woudsend en Woudsenders', 2e druk.

Deze gevelsteen is veel ouder dan 1894, hetgeen er op duidt dat Cornelis Visser een al lang bestaande bakkerij heeft overgenomen en voortgezet. Gelukkig bezit de familie nog een oude handelsinformatie die op 31 oktober 1905 staat gedateerd. Die informatie geeft ons toch nog een aardig beeld van die moeizame beginperiode en daarom nemen we deze hier letterlijk over:

*C.G. Visser Woudsend
Aangevraagde woont sedert omstreeks 1895 te Woudsend en heeft van G.Woudaal de bakkerij overgenomen. Onder dezen en ook onder andere voorgangers van Visser leverde de zaak niet de gewenschte resultaten op. Aanvankelijk scheen het onder aangevraagde evenzoo te zullen gaan, doch langzamerhand is het den man gelukt de affaire wat op te werken. Zy is nog wel niet van grooten omvang, doch levert wel een bestaan op.*

Visser is een oppassend, yverig man, die zijn vak goed verstaat. Hy bezit eenige kleine middelen, komt zyne verplichtingen geregeld na en wordt voor een matig crediet goed gehouden.

Deze informatie bevestigt dus ons vermoeden, dat de bakkerij al langer bestond. Waarschijnlijk wilde Visser toen al een nieuwe bakkerij laten bouwen, waarvoor hij dan enig krediet nodig zou hebben. Maar het duurde nog tot 1908 eer die nieuwe behuizing er stond.

‘Woudsend en Woudsenders’ vermeldt dat het pand van de oude bakkerij in 1906 is afgebroken, maar dit zal 1908 moeten zijn. Immers, in de Nieuwe Sneeker Courant van 12 oktober 1907 kunnen we in het raadsverslag van de Gemeenteraad van Wijmbritseradeel van 5 oktober lezen, dat er een verzoek van C. Visser Gz., bakker te Woudsend, is binnengekomen, om hem, naast het in aanbouw zijnde huis van Mej. G. Reitsma aldaar, ± 250 m² grond in erfpacht te willen afstaan, met toestemming daarop een woon- en winkelhuis met bakkerij te mogen stichten. Tevens verzoekt de heer Visser hem toe te staan tussen beide percelen een steeg te houden, van voren wijd 1,50 m en naar achteren verlopende tot op een breedte van 0,25 m. Alhoewel het bouwterrein op ‘e Romte alleen bestemd was voor woon- en winkelhuizen, hebben B & W geen bezwaar omdat een bakkerij geen hinderlijke inrichting voor de omwonenden zal zijn en het vooraanzicht niet zal ontsieren, wanneer werkplaats en de daarbij behorende bergplaatsen niet vanaf de weg maar van achteren aan de aan te leggen Achterstraat zichtbaar

zijn. Bakker Visser krijgt zelfs iets meer ruimte toegemeten, zodat de zuidoosthoek van de bakkerijmuur minstens 2 meter van de afscheiding met Reitsma is gelegen.

Mej. Reitsma, modiste van beroep, had B & W in juli 1907 een bouwvergunning gevraagd en, blijkens het request van bakker Visser in oktober, was haar huis toen al in aanbouw. We mogen aannemen dat het pand van Visser ook binnen enkele maanden in aanbouw was en in de loop van 1908 gereed kwam. De bouw werd uitgevoerd door Andries Visser uit IJlst, een broer van onze bakker.

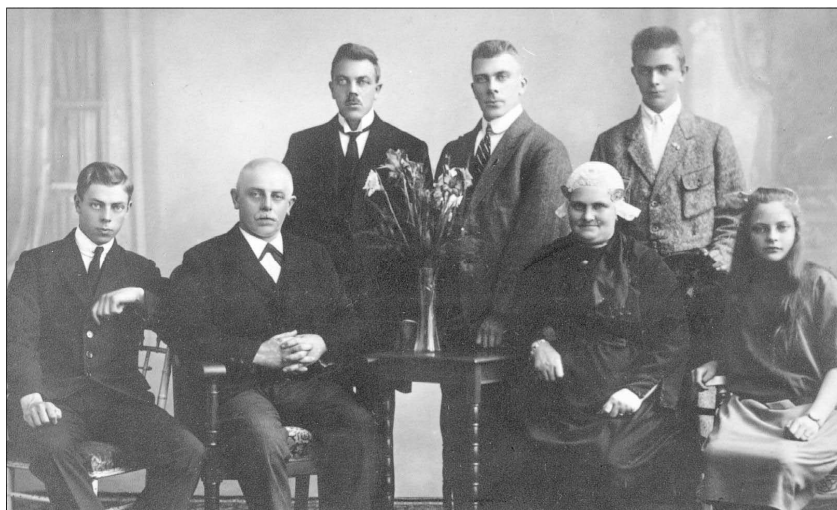
Cornelis en Lucretia kregen 5 kinderen, 1 dochter en 4 zoons. Op de familiefoto hieronder, die gemaakt zou kunnen zijn bij het 25-jarig huwelijksfeest in 1920, zien we hen van links naar rechts:

Hein, Cornelis, Gorrit, Fedde, Lucretia, Andries en Leentje. Cornelis is van 1894 tot 1929 bakker geweest. Hij had bezorger (sütelers) in dienst, maar sütelde zelf ook en wel per hondekar zijn brood en banket. Als hij met zijn kar Ypecolsga, Waterloo, Trophorne en Nijega H.O.N. (thans Elahuizen) be-

zocht, dronk hij meestal koffie bij Jurjen en Pietsje Osinga op Ypecolsga 11. Jurjens Pietsje kon kennelijk wel een lekker bakje koffie zetten, want Cornelis nam er wel even de tijd voor. Nu was hij ook al vanaf een uur of 5 in touw geweest en ook de hond moest wel eens even rusten.

Cornelis was niet alleen bakker, maar ook varkenshouder. In een hok aan de Achterstraat hield hij altijd 2 varkens om vet te mesten met oud brood en huishoudelijk afval plus waarschijnlijk nog wat varkensvoer. In de herfst werden de dieren geslacht waarbij het meer dan waarschijnlijk is, dat in ieder geval eentje voor de eigen vleesvoorziening diende. Het zelf slachten kwam vroeger veel voor en dus niet alleen bij de boeren. Zijn zoon Fedde hield aanvankelijk ook varkens, maar dat raakte later in onbruik.

De vrouw van Cornelis, Lucretia, was ‘een kreas minske mei een earizer op’ (knappe vrouw die een oorijzer droeg), aldus mijn vader. De foto bewijst dat wel. Zij verzorgde het gezin en de winkelverkoop; voor de bezorging ‘om tens’ (buiten het dorp) waren, naast bakker Vis-

ser zelf, sùtelers actief die met een korf of bakfiets rondgingen. Op de pagina's 78 en 140 van 'Woudsend en Woudsenders' vindt U daar voorbeelden van.

We reproduceren hiernaast een foto van omstreeks 1915, waar van links naar rechts Lucretia, Cornelis, Leentje, Fedde en Hein voor de winkel staan. De dienstbode staat, zoals toentertijd gebruikelijk, op gepaste afstand van het gezin.

Cornelis en Lucretia konden in 1929 gaan rentenieren toen tweede zoon Fedde, die al jaren meehielp in de bakkerij, op 6 juni 1929 trouwde met dorpsgenote Antje van der Wal. Fedde had het vak bij zijn vader geleerd en was een man zonder fratsen. Aan bakkerijtentoonstellingen deed hij niet mee, want, zei hij, dan bak je je arm. Kennelijk dacht hij hierbij o.a. aan concurrent Westra die, om een goed resultaat op de tentoonstelling te halen, net zo lang doorbakte tot hij een aantal prachtige broden overhield. De minder goed geslaagde broden gebruikte Westra om de oven op te stoken.

Behalve Visser en Westra waren er destijd nog 4 andere bakkers in het dorp, te weten Van der Werf, Buwalda, Wiersma (later De Koe) en de jong overleden Laagland. Na het overlijden van Laagland in 1920 kwamen de gezamenlijke bakkers van Woudsend met de weduwe van het gezin met 10 kinderen overeen, dat zij bij hun de bakkerswaren met korting kon betrekken en uitventen, zodat het gezin toch een bestaan zou hebben. Een stukje vroege particuliere sociale voorziening

mag je wel zeggen. De dochter van wijlen Laagland, Mevrouw A. Tenfelde-Laagland, is bij velen nog bekend als een opgewekte sùtelster per fiets, maar dan waarschijnlijk onder de naam van 'Ali fan Jule'.

Bakker Fedde zorgde niet alleen voor wit- en roggebrood (meer soorten brood had je toen nog niet), maar had ook specialiteiten op koekjesgebied, zoals bitterkoekjes, vanillenoetjes en Brussels banket. Voor mij is nog steeds de lek-

kerste specialiteit hun heerlijk kruidige oranjeboek. En natuurlijk herinner ik mij hun gebakjes die in de jaren vijftig 17 cent kostten en bezorgd werden in een grote, bruine houten doos die je later terug moest brengen. Recycling of hergebruik was vroeger heel gewoon. Je ging ook met een lege fles naar de winkelier om die met stroop te laten vullen en zelfs papieren puntzakken werden wel meegenomen om weer met suiker e.d. gevuld te worden.

Ik noemde net de gebakjes. Dat was wel luxe in die tijd en kwam ook alleen ter tafel bij een verjaardag of bruiloft. Bakker Visser en zijn vrouw wisten precies wanneer hun klanten jarig waren en zodoende kon Visser, vooruitlopend op de verwachte bestelling, het cakebeslag alvast van tevoren bereiden. Soms waren het maar een stuk of tien gebakjes en daarvoor werden er dan nog 2 van elke soort gemaakt. Meer gebruikelijk was om voor een verjaardag een half pond gesorteerde koekjes te nemen, uiteraard wel met roomboter gebakken.

Toen de kinderen nog jong waren, sùtelde bakker Fedde ook zelf nog met een juk met 2 korven en een rugzak met roggebrood. Zo maakte hij de ronde via de overzet van Lytse Pieter bij het Heech Hûs naar de Gouden Bodem en werd daar weer overgezet naar Smallebrugge. Vandaar liep hij, eerst langs de Straatweg, via een vaak modderige reed naar de voormalige zeepfabriek (thans Recreatiebedrijf Schraa) en keerde dan per bootje over de Welle terug naar Woudsend. Een lange tocht, maar gelukkig werd de last steeds lichter door de verkoop.

Op 6 juni 1954 waren Fedde en Antje 25 jaar getrouwd en werd er een foto van het gezin gemaakt. U ziet achteraan Leo, Marijke, Cornelis (Kees) en Jacob (Jappie) en vooraan Lucretia (Lucie), Fedde, Hein, Antje (Anna) en Durk (Dicky). Toen de kinderen van Fedde en Antje groter werden moesten die voor en na schooltijd sùtelje. Ik zie Marijke nog met haar grote korf door het dorp

lopen of fietsen. Dat viel beslist niet altijd mee, maar het was overigens uit liefde voor een uit Balk afkomstige bakkerszoon die naar Canada emigreerde, dat Marijke in 1958 Woudsend vaarwel zei en ook de grote plas overstak.

Ook Jappie en Leo waren zeer actief, de andere kinderen niet te na gesproken. Zij moesten vaak de streek buiten Woudsend bedienen en daartoe moesten zij al jong leren fietsen, eerst op een kinderfietsje en al gauw op de zware transportfiets met een grote korf voorop een bagagedrager. Beiden hebben daar zo hun eigen herinneringen aan.

Zo gebeurde het Jappie eens dat hij een bestelling in Ypecolsga had afgeleverd. Met een stevige westenwind in de rug ging het in snelle vaart op het dorp aan, maar bij de boerderij van K. de Jong verloor hij de macht over het stuur en klapte in volle vaart tegen de daar staande metalen lichtmast op. Bloedend als een rund werd hij door omstanders naar de dokter gebracht.

In plaats van dat hij er eentje verkocht had kwam hij toen met een tulband op het hoofd thuis.

Broer Leo had eens het ongeluk op Smallebrugge uit koers te geraken. Nu was dat misschien niet zo erg geweest, maar het was toevallig wel een giersloot waarin hij met een smak terecht kwam. Zijn eerste gedachte was 'de koer, de koer' (de korf), maar gelukkig had hij die snel op het droge. Met wat meer moeite slaagde hij erin onder de fiets uit te komen en op het droge te klimmen. Met van Rudolphus van der Kooy geleende kleren fietste hij huiswaarts en het was hem bang te moede.

Terecht, want hij kreeg van Pa flink de wind van voren: "De hele winst naar de bliksem, ben ik daar nou zo vroeg voor opgestaan", was het niet milde commentaar van bakker Visser. Ja, Fedde Visser kon bepaald hard zijn voor de kinderen, maar na de crisis- en oorlogsjaren en veel concurrentie viel het ook niet mee een goede boterham te verdienen. En dan nog zulke akkefietjes ook.

Laten we eerlijk zijn, de kinderen waren ook niet allemaal en altijd zulke lieverdjes. Van de vele kwajongensstreken van Jappie wil ik er ééntje memoreren. Het zal al haast 50 jaar geleden zijn, maar het heugt Jappie nog goed dat hij op een mooie dag een poesje zag dat in de vensterbank van Centra-winkelier D. Steensma (thans de viswinkel) lekker in het zonnetje zat te spinnen. Wreed, zoals opgeschoten jongens kunnen zijn, trok Jappie een van z'n klompen uit en mikte die op het vreedzame poesje. Mis Jappie, het poesje ontsprong de dans, maar de grote winkelruit van Steensma ging wel aan diggelen. Heit Fedde werd geconfronteerd met een schadepost van maar liefst f. 87,50 en of hij nou wel of niet een W.A.-verzekering had lopen, doet er weinig toe, maar de woorden die hij zijn zoon toevoegde kunnen we maar beter niet herhalen.

Jappie heeft alle hoeken van de bakkerij, die hij toch al zo goedkende, nóg eens mogen zien en

werd voor een week verbannen naar de zolder van het hok achter de bakkerij om daar eenzaam en alleen te slapen.

Of het nu ondanks of dankzij een strenge Heit kwam laten we in het midden, maar Jappie kwam wel goed terecht. Ook hij kwam al heel jong in de bakkerij en volgde overdag of 's avonds cursussen in Sneek en klom zo op van halfwas via gezelschap tot patroon. De concurrentie tussen de bakkers ter plaatse was niet mals en als bekend werd dat er bijvoorbeeld een gezin uit Gaastmeer zou verhuizen naar Woudsend, dan ging Jappie al voor dag en dauw er met de fiets op af, om de klandizie te vragen. Want als je wachtte tot het nieuwe gezin eenmaal in Woudsend arriveerde kon een der andere bakkers je voor zijn.

Later bestelde Jappie op een fiets met hulpmotor van het merk J.L.O.. Wij noemden dat destijds een 'Jan Lul Onderweg', maar het was al een hele

voortgang. Zo rond 1955 kwam er een Volkswagen en toen ging het helemaal hard, vooral als Leo achter het stuur zat. Ik herinner me nog heel goed dat Leo 's avonds de auto wel eens mocht gebruiken om met vrienden een tochtje te maken. Op de straatweg kon je wel de formidabele snelheid van 140 km per uur bereiken. Een beetje benauwd was ik toen wel, eerlijk gezegd.

In augustus 1958 trouwde Jappie met Sjoukje Groenveld en woonde toen even op de Eewal. Al in mei 1960 namen zij de bakkerij over en ruilden van woning met hun ouders. Fedde Visser heeft helaas niet lang mogen rentenieren en overleed al op 31 mei 1966. Zijn vrouw heeft nog lange tijd aan de Eewal mogen wonen en stierf op 15 februari 1988.

Kortgeleden is de foto gemaakt waarop we het huidige team van Firma Visser in de bakkerij zien: Dicky, Fedde, Jappie en Sjoukje met vooraan Willy, Sjoukje en Leo.

Jappie en Sjoukje hebben de bakkerij van 1960 tot 1985 gerund, maar in 1965 was jongste broer Dicky ook in het bedrijf opgenomen en werd de bakkerij als een vennootschap onder firma voortgezet, een situatie die nog steeds van kracht is.

Aanvankelijk werd er op alle werkdagen gesùteld, maar al gauw vielen de maandag en woensdag af en tegenwoordig wordt er ook niet meer op zaterdag besteld, behalve door Leo die nog steeds zijn eigen wijkje heeft. Ook bij ziekte en vakantie biedt Leo nog altijd de helpende hand.

Burgers, maar vooral de boeren, hebben tegenwoordig veelal een vrieskist waarmee het dagelijks vers bezorgen van brood niet meer zo noodzakelijk is.

De producten van de bakkerij zijn niet wezenlijk veranderd, al zijn er wel veel meer broodvariëteiten gekomen. Krentenbrood en suikerbrood staan nog steeds op het menu en gelukkig ook de oranjekoek. Wel een specialiteit van Jappie was het vlechtbrood. Van gevlochten brood heeft Jappie prachtige etalage-objecten gemaakt zoals een Paashaas, autoscooters, molen 'Het Lam' en kerken van chocola (zie afbeelding) of suikerwerk. Met de Kerst stond er vaak een lichtbakje bij met de woorden 'Vrolijk Kerstfeest'. Hopelijk maakt hij ook ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan weer iets moois voor de etalage.

De bakkerij drijft nu voornamelijk op Dicky en zijn vrouw Willy. Hun zoon Fedde Jr. is pas 17 jaar oud, maar heeft altijd al geweten dat hij ook bakker wilde worden. Na de bakkersvakschool te Leeuwarden gaat hij binnenkort volledig meedraaien in het bedrijf, waarvoor hij zijn eerste fraaie bruidstaart al heeft gemaakt. Daarmee lijkt de toekomst van onze Woudsender warme bakker verzekerd.

De mannen hebben in deze historie wel de nadruk gekregen, maar laten we niet vergeten dat Lucretia, Antje, Sjoukje en Willy vaak gezichtsbepalend voor de bakkerij zijn (geweest).

Zij moesten, naast hun huishoudelijke beslommeringen, altijd maar schoon, goedverzorgd en klantvriendelijk achter de toonbank staan. Bakken is één ding, maar het moest ook verkocht worden.

Dat is, mede dankzij deze vrouwen, al 100 jaar goed gelukt en daarom is het tijd voor een feestje op 16 maart 1994.

En zoals voorheen vaak op uitnodigingen van Woudsender verenigingen stond, roep ik U thans op voor de open dag:

KOMT ALLEN!